

Pismo to wychodzi
trzy razy w tygodniu
to jest: w Ponie-
dzialek, Środę i
Piątek, o drugiej
po południu.

ZBIÉRACZ LITERACKI.

Zaliczenie na 366t
Nrów wynosi Złp.
6 i przyjmuje się w
księgarni Czecha,
w handlach Koeha
i Schreibera.

ŚRODA 10 PAŹDZIERNIKA

N^{BR} 13.

1838 ROKU.

WSTĘP, WYJĘTY Z NOWO WYSZLEGŁO
ROMANSU W PETERSBURGU A ZASZCZY-
TNIE PO RÓŻNYCH ZAGRANICZNYCH PI-
SMACH WSPOMINANEGO POD NAZWĄ:
AMERYKANKA W POLSCE.

1 8 0 2.

(DOKOŃCZENIE.)

Właśnie w podobne uwagi za-
puszczał się nieznajomy, gdy po
za bliskim krzakiem lekki posły-
szał szelest; rzucił w tę stronę
okiem i ujrzał młodą Indyankę
z naczyniem w ręku stojącą. —
Byłażby to Indyanka?.. Czy nie
Anioł to raczej, myślał cudzo-
ziemiec, zstępuje z niebios aby mi
dać odpowiedź? Indyjanka! a lice
jój tak białe, nieporanione ciało,
i włosy tak ozdobnie po bokach
czoła leżące?

Dzikich mieszkańców Amery-
ki zowią Indyanami, bo za pier-
wszém nowego lądu ujrzaniem
miano go za Indye rościągające
się aż na zachód. Owa młoda
Indyjanka, a raczej Huronka,
którą cudzoziemiec ujrzał, isto-
tnie rzadkiego wdzięku zdała się

być dziewicą; pleć miała białą,
przynajmniej przywykłemu do
brudnej miedzi oku mogącą się
tak wydać. Dziecy Amerykańscy
mają upodobanie w płci brudnej,
i smarując swe ciało tłustością
niedźwiedzią bardziej jeszcze je
szpecą. Niektórzy jednak z mi-
szkających bliżej Europejskich
osad, tracą powoli ten zwyczaj;
z liczby tych być musiała i owa
młoda Huronka.

Była ona ubrana jak wiele
mieszkanek Kanady; miała na
sobie skórzaną spódnicekę, nad
którą powiewała krótsza lniana
sukienka; ręce jój były nagie,
tylko na plecach miała zarzucony
płaszczek; na nogach jój rodzaj
pończoch, na stopach mokassin-
ki (17); włosy rozdzielone na
dwoje i we dwa wielkie pukle
zwinęte. Schyliła się ona nad
rzeką i zanurzała naczynie, ale
ujrzawszy przypadkiem niezna-
jomą leżącą postać, niedoczer-

(17) Obuwie, rodzaj trzewików.

pała wody i w osłupieniu stanęła. Życie odludnych i samotnych rodzin spokojne jest i jednakie; żyją i umierają nieznając nad kilku ludzi; zima, wiosna i lato, zajście i wejście słońca, są to jedyne prawie tego ich życia wypadki. Ujrzenie zatem męża, męża tak dziwnej szaty i tak nowego lica, niedziw że młodą pustyni córkę zadumieniem i zrazu trwogą przejęło.

Długo stała na miejscu niema i nieruchoma, nieśmiejąc ust otworzyć ani kroku ruszyć; nieznajomy podniósł się do połowy, także niemówił słowa i na szlachetną postać zdziwioném spoglądał okiem.

Powoli obraz się zmienił; nieznajomy postąpił bliżej, dziewczica chciała się cofać, ale stanęła znowu i niezmiészana oczekiwała końca. Serca spokojne i młode, co jeszcze nieznały burzy i niewidziały ciosów, serca takie niewierzą w przygody, niewidzą nigdzie bojaźni, i nieraz jak młody gołąb' nieostrzeżony przez matkę, bezpiecznie i s czułością przed oczy jastrzębia leci. Szczęśliwa lasów mieszkanka, więcej ciekaawem zdumieniem niżeli bojaźliwie na nową postać

patrzała, i czekała spokojnie coby nastąpić miało.

— «Czyli jesteś téj ziemi, czy innych światów córką, daruj śmiałości mojej, a kto jesteś? skąd jesteś? powiedz.»

Tak się odezwał nieznajomy; dziewczica zrozumiała i rzekła:

— «Jestem ja córką Takezysa, a moje imie Karista. Chałupa, którą widzisz, jest pomieszkaniem naszym. Nieznamy my innych ludzi nad pokolenie swoje, i nasze lasy, o cudzoziemce, pierwszy raz widzę twarz białą.»

— «Bądźże mi przewodniczką, dostojna dziewczico, bądź proszę przewodniczką dalekiej ziemi synowi; wśród wielu ziomków waszych miałem już schronienie, i teraz błagam o wasze.»

— «Ojciec mój, Takezys,» odpowiédź dziewczica, «jest pokolenia wodzem. Tyś Europejczyk zapewne, my znamy białych s powieści. Ojciec i brat mój i cała rodzina moja, cały wasz ród nienawidzą. Chodź jednak cudzoziemce, ja przewodniczką ci będę. Niéma brata mego Atzlana, a dobry mój ojciec sam nas naucza w powieściach, jak gościć przychodniów należy.»

Cudzoziemiec wziął rękę dzie-

wicy, długo w jej oczy patrzył, a potem scałą mocą przycisnął ją do siebie. Zadrżała młoda dziewczyna, wzruszenie odjęło jej mowę, i tylko, trzymając w rękę dłoń nieznanego, wiodła go do ojcowskiej chałupy.

Na widok Europejczyka, stary Takezys powstał poważnie i szukał nieznaczną broń, ale skoro zrozumiał iż ten niejako wróg skryty, lecz daleki przybył wędrownik; uśmiechał się wesoły, gościnnie ofiarował na spoczynek chałupę, i prosił aby w niej jak we własnej przebywał, dopóki zapragnie.

Cudzoziemiec usłuchał oho-tnie. Upłynął dzień jeden i drugi, upłynął tydzień, upłynął nawet miesiąc, a okoliczne gościnnę chałupy ścieżki śladów nieznanego jeszcze na sobie nie miały.

Światłe Europy damy dobrze te tajnie znają, iż jako każda piękność, tak równie i piękność ciała jest nieopisaną, zależną; owa która tu ceniła swęj urody blaskiem, tam wydaje się wędłą i ciemnego lica, ta znów do której tu żaden nie przemówił słowa, gdzieindziej jakby nieta jaśnieje, ujmuje. Stąd też w podobnych celach widzimy dobierane towa-

rzyszki domu, w podobnych celach usuwane inne. Młoda Huronka Karista chciałaby się jak słońce w oczach cudzoziemca wydawać, ale nie miała potrzeby przybiierać albo usuwać; ona była istotnie kanadyjskiem słońcem. Jej wdzięki ciała, jej przymioty duszy, znane były po wszystkich pustyń pokoleniach; słyszały Algonkiny, słyszały o niej Iroki; a cudzoziemiec szczęśliwy, który z nią codzieln obcował, widział ją piękniejszą od słońca, dobrą jak anioł na ziemi. Chciał on się być oddać, już był pożegnał rodzinę, ale za ledwie noc jedną przebywszy w męczarni, znów do chałupy wrócił. Wracając zastał boleśny, niespodziewany widok; za ledwie się przybliżył, posłyszał płacze w mieszkaniu; stali wszyscy nad łóżem ledwie już żyjącej Karisty, rzucającej się w obłąkaniu i po imieniu wołającej jego. Skoro tylko wszedł cudzoziemiec, ojciec ze łzami w oczach rzucił się do niego, i cała go rodzina porwała na ręce, do łóża Karisty wiodła, i jak anioła zbawcę witała. Istotnie w godzin kilka odzyskała przytomność dziewica, a za dni kilka dawną wesołość i zdrowie. Odtąd

ich rozłączenie było niepodobne. Europejczyk umyślił wreszcie prosić o rękę Karisty.

Dobry starzec zapłakał, prosił o dni kilka namysłu, bo czekał i lękał się syna; niedoczekał go jednak i musiał dać zezwolenie.

Cudzoziemiec poślubił Karistę. Obrząd ślubny mieszkańców Kanady jest nader prosty i obrazowy. Złamano zieloną różeczkę na tyle części ile było osób przytomnych, a każdy na dnia pamiątkę część sobie daną zachował. Cudzoziemiec Chrześcijanin przysięgał wierność swęj żonie, i na świadectwo przysięgi przykłęknął i wezwał Boga.

Dzikie Ameryki ludy, równie jak inne dzikie, zbyt mało uprawę słowa posunięta mając, migami tłumaczą się więcęj, a w wypadkach ważnięjszych symbolicznemi znaki. Jak niegdys u dawnych Greków, na znak skończonej wojny, różeczkę ukazywano oliwną, tak hój wiodące amerykańskie ludy, za godło zawartego pokoju obrały fajkę, s której wspólnie palą. Przy ogłoszeniu wojny stawiają na ogień kociel, i rozsyłając swym sprzymierzeńcom konehy, zapraszają do picia krwi nieprzyjacielskiej. Na przeciwne o-

brazy mają także znaki. Zakochnany chcąc poznać czy jest kochnany wzajemnie, do próby udaje się *światła*: z zapaloną pochodnią staje nad łozem swęj lubęj, która śpi lub udaje śpiącą, i jeśli obudzona światło jęj zagasi, znakiem to zgody serca, i następuje wesele. Tęgo wesela obrządek, jakeśmy własniam widzieli, jest symboliczny także; jest on krótki i prosty, stąd tęż i rozwód łatwy; aby go mieć, dosyć jest zebrać rozdane kawałki i wrzucić je łącznie do ognia.

Wszystkie te szczegóły własciwe są mianowicie dzikim Kanady mieszkańcom. Francuz, imieniem *Cartier* odkrył Kanadę roku 1534 i zajął się dla Francuzów. 1763 ustąpiła Anglii. Obszerność jęj prawie Europejskiej równa, niemieści jednak nad 2,000 pierwsiastkowych mieszkańców. Ci mieszkańce, jak wszyscy dawni Amerykanie, żywią wieczną nienawiść ku Europejczykom. Charakter ich jest pospolicie silny. Są lub namiętni przyjaciele albo namiętni wrogci. W zasadaeh religii swęj słabi, lecz razem nienawidzący obcęj; i w żadnej stronie na ziemi nieznaleziono tak zawziętego przy

nawracaniu oporu, jak na amerykańskiej północy. Ciekawe o tém lubo nader okropne szczegóły, wydarzone w początkach wieku bieżącego, widziéć można w dziele Wiliama Browna: *Historya Missyj Chrześcijańskich, The history of the propagation of Christianity etc. Wiliam Brown. London. T. 2.*

Ci z dzikich Amerykanów, którzy w bliższych zostają z osadnikami związkach, nabierają téż nieraz wyższego ich światła, niejakiéj wiadomości dziejów, i za powrotem do chałup stają się swych pokoleń wyrocznią, niestając się jednak wcale Europejczyków przyjaciółmi.

S pomiędzy wielu, podobnym był Atzlan. Zwrodzoną nienuwicią ku całemu rodowi białych, widoku ich znosić niémógł, ale przymuszony był wchodzić w handlowe z nimi związki i nieraz między nimi wieść życie. Wiéćej już dwóch miesięcy nie było go w domu; bawił on to wśród białych, to wśród przyjaznych pokoleń, i oto otrzymawszy cel swoich życzeń najmilszy, powracał od jednego z wódzów sprośbą o rękę ulubionéj siostry.

Zaledwie stanął na progu, wieść go okropna uderza. Ta ulubiona siostra była już żoną białego! Jęk tylko wydał straszliwy, upadł z rozpaczą na ziemię, tarzał się po niej i krzyczał. Potém zerwał się wściekły, chciał lecieć z dobytym nożem, lecz powstrzymany padł znowu na ziemię, i potok łez mu się polał.

«Ojcie! cóżes uczynił?» zawołał z rozpaczą, natożes wydał na świat i twą wychował córkę, aby ją potém oddać w krwawe białego dłonie? natożes ją wydał piękniejszą nad inne, w tyle przymiotów ozdobną? O siostro moja! kiedym cię tak kwitnącą, tak pełną nadziei widział, czym przewidywał wtedy tak okropny koniec? Myśliłem sobie: ona będzie pychą Huronów; przyjdzie tu nieprzyjaciel nasz, przyjdzie Europejczyk, ujrzy ten dom którego będzie panią, ujrzy rodzinę której będzie matką; i odejdzie zdumiony, i szeroko enoty nasze rozniesie; a dziś, o Duchu Przeklęty! dziś one przejdą w dom nieprzyjaciół naszych. Pamiętajmy cię dobrze Krzysztofie Kolumbie, pamiętamy cię Fernando Kortez i ciebie Franciszku Pizarro! Minęły wieki od owego

czasu, ale wnas pamięć nieginie.» — Tu zagorzały młodzian utracił prawie przytomność, tarztał się znów i krzyczał. Ojciec i siostra płakali. Cudzoziemiec patrzył zdumiony.

Atzlan uspokoił się wreszcie, trzymał wzrok w jednej mierze, i znów zawołał: «Raduj się ojcie! już niezrozumiesz twych wnuków. Ty przyjdiesz i zapytasz: czy znają czyny swych ojców? a one ci mówą nieprzyjaciół: «niewiemy czego chcecie od nas,» powiedzą. One zapomną na wielkiego Ducha, a bogom białych kłaniać się tylko będą.»

— «Bracie,» rzekł nieznajomy, biorąc czule za rękę Atzlana. Ale się Atzlan wyrwał jak spaszczony zwierzęcia, i pobięgl, pochwyił siostrę i z rąk jej wypuścić niechciał. I niechciał wypuścić dopóty, dopóki by jej zgody na prośby które czynił niezyskał. Widzieliśmy jak jest łatwy Amerykanów rozwód, owóz Atzlan zaklinał ojca, siostrę, a nawet nieznajomego, aby zerwali ten związek.

— «Atzlanie!» rzekł cudzoziemiec, «ja nié mam gniewu ku tobie, lecz tyś mię jeszcze niepo-

znał. Europejczyk jestem, to prawda; jestem ja z rodu białych, nieprzeczę; ale daleka jest ziemia moja od tych które waszych katów wydały. Gdy po raz pierwszy Kolumb, gdy potém innych tysiące krwią obléwali się waszą, my z oburzeniem srogich słuchaliśmy wieści i na los wasz łzy wyléwali. Atzlanie! daj proszę mi rękę; niejestem ja synem francuzkiej ani angielskiej ziemi, niejestem wcale Hiszpanii lub Portugalii mieszkańcem. Wy mojej ziemi nieznacie; lecz gdybyście poznać ją mogli, ujrzelibyście natenczas, że nigdy matką nieprzyjaciół waszych niebyła.»

Słowa te cudzoziemca uspokoiły trochę Atzlana; puścił on siostrę, chciał go uścisnąć za rękę; ale znów łzami się zalał, znów siostry wypuścić niechciał, i znów o rozwód błagał. Niémógł się cudzoziemiec od żony odłączyć, ale widział zostając chwilowie, dnie swoje, a nawet jej życie, niepewne. Z rąk zapaleńca dzikiego wszystkiego spodziéwać się trzeba. Atzlana dotykało to jedno, że siostra jego opuści rodziną ziemię, że pójdzie mieszkać śród białych; nieznajomy więc przystał na zamieszkanie

w lasach ; zbudował osobną cha-
łupę, założył nowe domostwo
i żył szczęśliwy stowarzyszką
swoją, niezostawiwszy snąc na
stałym lądzie mocniejszego szczę-
ścia nadziei.

DO PANNY.

ELEGIA.

Nieraz me serce pełne twych wdzięków
(Choć czuje żywo i silnie)
W ustach przywykłych do innych
(dźwięków,
Przemawia słabo lub mylnie.

Lecz twoje oczy, twój uśmiech szczerzy,
Tak rozumieją mię zawsze!

Czemuż mi pierwój poznać te Peri
Niedały nieba łaskawsze?

Gdy się żegnamy, gdy się rozstaje,
Nieraz mi jeszcze się zdarzy,
Że duch wybiega w miłości kraje
I o nię chwilę pomarzy.

Ale go rychło wstrzymuję w biegu,
Choć mu w jęj krajach tak miło,
Znam tę syrenę, przy życia brzegu
Jęj mię śpiewanie uspiło.

Cicho łódź moja szła po wodzi,
We śnie tak lubo marzyłem!
Uderzył piorun — budzę się w łodzi,
Ale już brzęg mój zgubiłem.

Odtąd żegluję po morzu świata
Półsercem jeszcze w przeszłości,
Jeszcze myśl czasem do snów jęj lata,
Lecz coraz króciój tam gości.

Na brzęg Szpicbergu wiatr łódź wyrzu-
(cił,
(Jest wieść o pewnym żeglarzu.)

Długo on błdził, długo się smucił
Na tym natury cmentarzu.

Po dniach milczenia, nudy i chłodu,
Gdy za urwiska się chwyta,
Patrzy — aż przed nim spod bryły lodu
Wiosenna róża wykwitła.

„Co ty tu robisz, kwiatku mój drogi?
„Skąd ty tu piastunko maju?
„Ah! takam widział gdym przez rozłogi,
„W rodzinnym błakał się kraju.“

Łzóm przypomnienia niebronil biegu,
Lecz przeszłość któż mu powróci?
„Kwitnij ma różo na dzikim brzegu,
„Wkrótce cię żeglarz porzuci!“

HISTORIA MYŚLENIC (1).

Myślenice były wsią za Władysławą Warneńczyka, gdzie było Soltystwo, które wtedy od króla trzymali Jan z Zakliczyna i Franciszek z Jawczyk, a po ich śmierci dał takowe Kazimiérz Jagiellończyk braciom Hynkom, mieszczanom wielickim r. 1459. Nadał im prawo magdeburskie, czyli tak zwane niemieckie, a przydawszy wieś Myślenice, pozwolił się prawem tém rządzić, karczować lasy, osadzać poddanych z obu stron rzeki Raby, na sto i więcej łanów frankońskich. Tym sposobem rozszerzywszy

(1) Miasteczko o trzy mile od Krakowa, w Galicyi Césarsko-Austryackiej leżące.

się Myślenice, otrzymały szcześnie różne przywileje od królów polskich, cechy, nareście miastem zostały. Królowie polscy nadali Myślenicom herb Motykę, baczni na ich rolniczy pierworód. Od roku 1337 przyłączone zostały do Kasztelanii Krakowskiej. Spyttek z Zakliczyna Jordan Kasztelan Krakowski, wymurował zamczek pod miastem, gdzie często przemieszkiwał. Stanisław Konicpolski także Kasztelan Krakowski, wybudował s ciosowego kamienia kaplicę przy kościele około r. 1647, a Stanisław Warszawicki po nim następujący, sprawił około r. 1680 organy i dzwon. Przy kościele był szpital, a Janusz Ant. Korybut Rsiążę Wiśniowiecki, będący około roku 1742 Kasztelanem Krakowskim, postanowił, by z młynów kasztelańskich dawano ordynaryą na ubogich. Między Proboszczami myślenickimi wyszczególniał się około roku 1686 Teodor Potocki później Prymas Korony polskiej. Wiadomość ta wyjęta z dzieła: *Obrona pewna w potrzebach wscholakich N. Marya Panna w cudnym obrazie, w mieście*

Myślenicach do Kaszt. Krak. należącym i t. d., przez Księdza Józefa Saryusza z Olbrachcie Bielskiego, Kanonika Koll. Krak. Wszyst. SS. Proboszcza Myślenickiego r. 1752 w Krakowie w drukarni Adama Kleina.

NIEKIEDY

I ZRĘCZNOŚĆ NIEPRZYDATNA.

Pewna znakomita dama szukała dla siebie pokojówki. Osoba usposobiona do podobnego zawodu stawi się przed nią i ofiaruje jej swe usługi. «Umieścić ty fryzować, moje dziecko?» zapyta dama. — «Umiem tak doskonale jak najlepszy fryzyer,» odrzekła pokojówka; «w przeciągu pół godziny ukończę nawet najwyborniejsze ubranie głowy.» — «W przeciągu pół godziny!» zawoła dama strachem przejęta; «ah, mój Boże, i na czémżebym spędziła resztę czasu, który mi przed południem zostanie!»

SZARADA.

Pierwsze woda; drugie srogi, zwierz
(czworonogi)
Litera trzecie; wszystko pijecie.